

ТЕМАТА ЗА ВИНОТО В БИБЛИОТЕЧНИЯ КАТАЛОГ НА НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ИСТОРИЯ, ФИЛОСОФИЯ, МИТОЛОГИЯ И НАУКА

Александър Мошев, библиотекар
Нов български университет

Какво е необходимо, за да започнем едно пътуване? Едва ли има общовалиден отговор. Някои биха отговорили „подходящ транспорт“, за други най-важни са удобните дрехи и обувки. Част от аудиторията вероятно веднага би възкликнала: „Финансови средства!“ И предполагам, че всички биха били прави за себе си. Понякога, за да започнем едно пътуване, е достатъчна единствено книга в ръка. И тъй като живеем в XXI в., можем да започнем пътешествието и пред екрана на компютъра. Електронният каталог на Библиотеката на Нов български университет (НБУ) дава немалко отправни точки за виртуални (а защо не и реални?) пътувания в различни светове.

Тъй като темата на конференцията е „Виното - история и вдъхновение“, да видим как едно търсене в електронния библиотечен каталог може да ни потопи в свят на вкусови изкушения и древни мистерии, обагрени във виненочервено. Както е добре известно, виното е не само една от вечните теми на човечеството, но и изтънчено предизвикателство за сетивата, интелекта и духа.

Търсенето по ключовата дума „вино“ (съществуват още възможностите за търсене по автор, заглавие и предметна рубрика) дава 25 резултата. Сред тях има книги, списания, аудиовизуални материали и бакалавърски тези, защитени от студенти на НБУ. Научни разработки, посветени на темата за виното срещаме и сред материалите от електронния научен архив на университета. Още няколко резултата носи търсенето по ключовата дума wine.

Да разгледаме по-подробно резултатите на търсенето. Книгата на Тим Ънуин (Tim Unwin) *Wine and the vine* („Виното и лозата“) представлява задълбочено и подробно (409 с.) историко-географско изследване на лозарството, както и на производството и търговията с вино по света [28]. Авторът (р. 1955 г.) е професор по география в Лондонския университет и почетен професор на Университета „Ланджоу“ (Китай). Заемал е и отговорни позиции в международни организации като ЮНЕСКО и Световния икономически форум [29]. Книгата е изключително богата и разнообразна като съдържание и като източници. Само списъкът на ползваната литература заема 25 страници! Не това е обаче главното достойнство на изследването на Тим Ънуин според мен.

Успехът се крие в умелото съчетаване на теми, методи, данни и идеи от различни науки - история, археология, география, ботаника, икономика, митология и т.н. Представена е цялостна картина на миналото, настоящето и бъдещето на лозарството и винопроизводството като отрасли на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост. Авторът отива дори стъпка отвъд тази тематика. Той разглежда виното и гроздето като символи-архетипи в човешката култура, религия и духовност. Вероятно за българските читатели ще

представлява интерес мнението на английския изследовател за произхода на божеството Дионис: *Според Евритид - пише Ънуин - прародината на Дионис били планините на Лидия и Фригия и това се подкрепя силно от мнението, че думата vakchos е лидийски еквивалент на името Дионис. Все пак широко прието е, че култът към Дионис се заражда в Тракия, откъдето е бил пренесен в Беотия, гръцките острови и евентуално в Атика и Пелопонес* [28]. В записите на голяма част от книгите в каталога, както и в конкретния случай, са добавени линкове към Гугъл букс. Там читателите могат да се запознаят с част от текста, а в някои случаи с цялата книга, в зависимост от това дали субектът на авторското право е дал своето разрешение за цялостна онлайн публикация.

Продължавам с още един от англоезичните резултати от търсенето в библиотечния каталог. Става дума за книгата на Хю Джонсън (Hugh Johnson) *The Story of Wine* („История на виното“). Хю Джонсън (р. 1939 г.) е смятан за най-продаваният в света „винен“ автор. Той пише за виното от 1960 г. и е продал милиони екземпляри от книгите си, преведени на 14 езика. Ето как самият той описва своето първо докосване до възшебството, наречено „вино“: *Моят съквартирант Ейдриън Коуъл, член на комитета на Университетското общество за храна и вино, дойде след вечеря с две чаши и каза: „Хайде Хю, кажжи, еднакви ли са или различни?“ Сигурен съм, че и двете бяха Бургундско червено, но едното беше магическо на вкус, а другото - обикновено. Това беше моят „момент от Дамаск“¹³⁹* [23]. „История на виното“ не само получава високата оценка на специализираната критика, но става основа за 13-сериен документален филм по английския Канал 4. Любопитна подробност: през 1961 г. специално за Джонсън е отворено немско вино от 1540 г. и това се смята за дегустацията на най-старото вино в света [23].

Друг сериозен принос на Хю Джонсън към „винената тематика“ е *The world atlas of wine* („Световен атлас на виното“), съвместно с Джансис Робинсън (Jancis Robinson) [25]. Трудът е първото по рода си професионално картографско изследване на сортовете вина и е определян като *голямо събитие в литературата за виното*.

Интерес представлява и сборникът *Questions of taste : The philosophy of wine* („Въпроси на вкуса : Филофията на виното“) [27]. Редакторът Бари Смит (Barry C. Smith) е подбрал есета от водещи англоезични философи, езиковеди и дори биохимик, насочени към теоретизиране върху темата за „високия вкус“ и конкретното ѝ приложение в областта на виното. Бари Смит е изтъкнат съвременен британски философ и директор на Института по философия към Лондонския университет. Част от научните му интереси са насочени към сравнително нова и по-рядко застъпвана проблематика - философия на вкусовите усещания, както и към изследване механизмите на съзнанието, що се отнася до сетивата вкус и мирис. Предговорът към сборника е дело на Джансис Робинсън.

¹³⁹ Алюзия за сцената с обръщането към християнството на ап. Павел по пътя към Дамаск (Деяния на апостолите, 9:3-9).

Сходна е тематиката на сборника Wine and philosophy : A symposium on thinking and drinking („Вино и философия: симпозиум за мисленето и пиенето“) [20]. Негов редактор и съставител е американският философ Фриц Алхоф (Fritz Allhoff).

Споменатата вече Джансис Робинсън е съавтор заедно с Джулия Хардинг (Julia Harding) и Хосе Вуламоз (Jose Vouillamoz) на Wine grapes („Винените сортове“) [26]. Изданието е забележително по няколко причини. Първо, то включва описание на всички гроздови сортове, от които се произвеждат търговски количества вино, т.е. 1368 от общо около 10 хиляди известни по света. Второ, използвани са ДНК-анализи, за да се проследят генетичните връзки между различните сортове грозде. Трето, в тома са включени илюстрации от класическото изследване Ampélographie. Traité général de viticulture на Пиер Виала (Pierre Viala) и Виктор Верморел (Victor Vermorel) от 1901 - 1910 г. [30].

Към тази поредица книги бих причислил и „Виното : Всичко, което трябва да знаем за него“ от Катрин Кол [11]. Авторката е американска журналистка, родена и живееща в щата Орегон, която публикува по темата от 2002 г. [21]. Книгата е практически ориентирана и включва части, озаглавени: „Видове вина“, „Как да купуваме вино“ и „Поднасяне и пиене на вино“. Като свидетелство за високото качество на съдържанието може да послужи фактът, че предисловието е дело на самия Хю Джонсън.

Какъв е българският принос към книжнината, посветена на виното - научна и художествена? В каталога присъстват два учебника на проф. Трифон Иванов - „Обща технология на виното“ (Т. 1) [8] и „Технология на специалните вина“ (Т. 2) [9]. Проф. Иванов (р. 1918 г.) е наричан „баща на българското шампанско“. Дългогодишен преподавател и почетен доктор на Университета по хранителни технологии - Пловдив, той е автор на многократно преиздавани и превърнати се в „класически“ трудове по технология на виното [4].

Няма как да подминем и темата за виното по нашите земи в древността. В каталога фигурира книгата на проф. Иван Маразов „Траките и виното“ [13]. Проф. Маразов (р. 1942 г.) едва ли се нуждае от подробно представяне. Водещ специалист по тракология, преподавател и почетен професор на НБУ, той е едно от популярните имена на съвременната българска хуманитаристика. „Траките и виното“ е поредното доказателство за трайните му научни интереси в тази проблематика. Темата е разгледана във всичките ѝ аспекти, но най-вече от гледна точка на сакралното, защото, както подчертава проф. Маразов: *От дълбока древност отношението към виното е било като към сакрална напитка. Първоначално то се пиело единствено в ритуални ситуации, които изисквали или предполагали приобщаване към божеството* [12]. В интервю за пресата той допълва: *... ритуализираното пиене се поддържа и досега и аз поне, във всички компании, в които съм бил, винаги съм ставал свидетел на това до каква степен пиенето не е заради самото пиене, а пиенето е един от начините за общуване, тъй като, както и в гръцкия симпозиум, се повдигат всякакви проблеми - и философски, и да речем, културни, и политически, разбира се - българинът не може*

да не говори за политика. Виното винаги служи като, да го кажем, оная червена нишка, около която се върти разговорът и която поддържа разговора, като поддържа, разбира се, градус на отношенията [18].

Как е застъпена темата за виното в художествената литература? Интересно е, че макар и в заглавията на няколко художествени произведения от каталога да участва думата „вино“, то тя е използвана по-скоро като метафора и реално темата за Виното не е застъпена или съществува съвсем маргинално в съдържанието на самото литературно произведение. Сам по себе си този факт говори достатъчно за това, колко дълбоко символиката на виното е залегнала в съзнанието на творците и в конкретния случай - на писателите и поетите.

Като пример ще дам пиесата „Великденско вино“ от Константин Илиев [10]. Макар заглавието да е свързано с виното за тайнството на Светото Причастие, всъщност темата на пиесата е съвсем друга. По думите на Константин Илиев: *конфликтът, върху който е изградена пиесата, е между изконния човешки стремеж към свобода и един от основните императиви на революцията - употребата на насилие. Литературният герой Кръстьо Никифоров, както, струва ми се, и историческата фигура поп Кръстьо, са трагически жертви на този сблъсък. Останалото, предателство или не, е следствие* [17].

Подобна е и ситуацията с дебютната стихосбирка на поетесата Мария Грубешлиева (1900 - 1970) „Хляб и вино“, издадена в далечната 1930 г. [3]. Въпреки че думата „вино“ е в заглавието на стихосбирката, стиховете са посветени предимно на друга вечна идея - любовта.

Сборникът с очерци „Книга за виното“ под редакцията на пловдивския журналист и писател Илия Зайков (1944 - 2011) включва разкази и повести, обединени около разговора за божествената напитка [5]. Дори само от заглавията им можем да придобием представа за духа, който витае по страниците на книгата: „Истории, ухаещи на старо вино“, „Приказният Мелник“, „Карабунарски памид“, „Искрящият пелин“. Голяма част от записите на книгите в каталога, както е в случая с „Книга за виното“, са придружени от сканирани изображения на кориците и PDF-файлове със съдържанието. Така потребителите могат лесно да се ориентират и да преценят доколко дадената книга съответства на конкретните им интереси.

Периодичните издания, посветени на темата за виното, също са част от каталога на библиотеката на НБУ. Освен двете популярни списания - „Бакхус“ [2] и *Divino magazine* [22] сред резултатите виждаме и вече спряното *Wine and dine* [31]. Специализираните списания у нас не са много, но тяхното наличие на медийния пазар е показателен факт. Макар и неголяма, аудиторията от ценители и познавачи на качествените вина и храни се разширява, а списанията вече са утвърдени като медийни продукти. Бих добавил, че от каталога има линкове към интернет-сайтовете на съответните списания и така читателите могат да получат допълнителна информация за списанието и новини по темите, които ги интересуват.

Сред периодичните издания специално бих отбелязал и осмия том на годишника МИФ, озаглавен „Вино и култура“ [14]. Сборникът, под редакцията на проф. Иван Маразов, съдържа изследвания, посветени на темата за виното и проявяването му като културен модел. Участват археолози, етнологзи, изкуствоведи и литератори, сред които Иван Маразов, Георг Краев, Пламен Бочков и Ирена Бокова. Ето част от статията на Ирена Бокова „Виното - наследство и традиции“: *Един възможен прочит на етнологското проучване свързва описание и контекстуализиране на различни визии за света. В конкретния случай става дума за наблюдения, свързани с виното, разбираемо и интерпретирано като наследство, съответно неговото място в локална култура - като „преживяно“ като разказ, като събитие...*

... Виното като културна технология, като продукт на културата в съвременността разкрива връзки във времето между поколенията, между общности в различни исторически периоди, задава рамки на локални идентичности [14].

От аудиовизалните материали в каталога ще се спра на CD-то „Златни български песни за вино и любов“ [7]. И тук, както и при някои от книгите, виждаме своеобразен „маркетингов похват“. В заглавието има думата „вино“, а сред изброените 14 песни в съдържанието няма нито една, посветена на виното. Вероятно според издателите на компактдиска самото споменаване на думата „вино“ вече е гаранция за търговски успех на продукта.

Интересно е, че темата за виното е привлякла студенти от различни специалности, защитили бакалавърски тези в НБУ. Мила Панайотова е разработила тезата „Интегрираните маркетингови комуникации, използвани от българските винопроизводители за развитието и популяризирането на българското вино“ [15]. Лиа Стефанова е автор на „Интериорен дизайн на магазин и дегустационна на вино „Винената къща“ [19]. Прави впечатление, че и в двете бакалавърски тези има стремеж към обобщение по темата за виното и представяне на по-широк поглед. Включени са глави като „История на виното“ (Мила Панайотова) и „Виното като същност“ (Лиа Стефанова).

Бакалавърската теза на Миладин Петков „Триизмерна 3D изложба „За траките и виното“ [16] е особено атрактивна. Разработката съчетава теоретична обосновка и 3D-визуализация. Ще имате възможност да видите трейлъра към изложбата, който донякъде дава представа за високото качество на изобразителната част на бакалавърската теза. Теоретичната част е достатъчно подробна и сама по себе си представлява задълбочено научно изследване.

Ще добавя, че в библиотеката на НБУ съществува обособена Зала за преглед на електронни ресурси, където посетителите имат възможност да четат посредством специални терминали в електронен формат бакалавърски и магистърски тези, както и докторски дисертации.

Научният електронен архив на НБУ е мястото, където преподаватели и докторанти на университета могат да депозират свои научни разработки. Натрупаната база данни е вече значителна като обем и качество. Сред широката палитра на теми и идеи срещаме и публикации, посветени на виното. Фи-

лософът доц. д-р Ясен Захариев е автор на статията „Възпитанието на неразумната душа. Платон за виното в „Държавата“ и „Закони“ [6]. Литературоведът и лингвист проф. Мони Алмалех е предоставил изследване, оформено като презентация и озаглавено „Библейските вина“ [1]. Макар и лаконична като изказ и изразни средства, презентацията на Мони Алмалех е източник на интересни данни. Така например, узнаваме, че в Библията думата „вино“ (йаин, יַיִן) се среща 140 пъти, но етимологията ѝ не е докрай изяснена.

С това нашето пътуване в света на библиотечния каталог и виното приключи, но пътешествията могат да продължат по различни „маршрути“. Каталогът се явява пресечна точка на читателския интерес и фонда на библиотеката, но търсенето в него би могло само по себе си да генерира нови интереси и теми за изследване, както и да разкрие неподозирани светове. Надявам се, че съм успял да покажа поне частица от този процес.

БИБЛИОГРАФИЯ

[1] Алмалех, Мони. Библейските вина [онлайн]. // *New Bulgarian University: Scholar Electronic Repository* [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://eprints.nbu.bg/1905/1/Mony%20Almalech%20-%20EFSS'2012%20-%20Biblical%20wines%20.pdf>>

[2] *Бахус*. - София : Икономедиа АД, 2008.

[3] Грубешлиева-Балина, Мария. Хлябъ и вино. - София : б.и., 1930.

[4] Друмева, Мария. Бащата на българското шампанско живее без един бъбрек и с куршум в черепа [онлайн]. // *Blitz.bg*. 27. 04. 2014; 19:51 [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://www.blitz.bg/news/article/263722>>; Проф. Трифон Иванов [онлайн]. // *Vidin-online.com*. 11. 01. 2012; 00:15 [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://www.vidin-online.com/grazhdani/prof-trifon-ivanov>>

[5] Книга за виното : Очерци. - Пловдив : Хр. Г. Данов, 1982. - 216 с.

[6] Захариев, Ясен. Възпитанието на неразумната душа : Платон за виното в „Държавата“ и „Закони“ [онлайн]. // *New Bulgarian University: Scholar Electronic Repository* [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://eprints.nbu.bg/2689/1/plato.wine.pdf>>

[7] Златни български песни за вино и любов : [Компактдиск]. - б.м. : б.и., 2007.

[8] Иванов, Трифон Първулов. Обща технология на виното : Т. 1. - София : Дионис, 2011.

[9] Иванов, Трифон Първулов. Технология на специалните вина : Т. 2. - София : Дионис, 2011.

[10] Илиев, Константин. Великденско вино и Франкенщайн. - Пловдив : Жанет 45, 2013.

[11] Кол, Катрин. Виното : Всичко, което трябва да знаем за него. - б.м. : Книгомания, 2014.

[12] Маразов, Иван Русев. Сакралната напитка на древните траки [онлайн]. // *Wine Cellar TODOROFF* [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://www.todoroff-wines.com/pageseng.aspx?id=37>>

[13] Маразов, Иван Русев. Траките и виното. - Русе : Дунав прес, 2000.

[14] МИФ : Вино и култура : Т. 8. - София : НБУ, Департамент История на културата, 2003.

[15] Панайотова, Мила Милтиадиева. Интегрираните маркетингови комуникации, използвани от българските винопроизводители за развитието и популяризирането на българското вино [Бакалавърска теза] [Електронен ресурс]. - София : Масови комуникации, НБУ, 2005.

[16] Петков, Миладин Красимиров. Триизмерна 3D-изложба „За траките и виното“ [Бакалавърска теза] : [Електронен ресурс]. - София : Изкуствознание и история на културата, НБУ, 2013.

[17] Писателят Константин Илиев: Само срамът може да ни спаси [онлайн]. // *Труд*. 18. 02. 2011; 14:01 [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=785964>

[18] Проф. Иван Маразов: Виното е един от най-важните културни продукти, то е начин за общуване с боговете [онлайн]. // *Информационна агенция ФОКУС*. 14. 01. 2012; 17:14 [видяно на 7 април 2016]. Достъпно от: <<http://www.focus-news.net/opinion/0000/00/00/20158/>>

[19] Стефанова, Лиа Димитрова. Интериорен дизайн на магазин и дегустационна на вино „Винената къща“ [Бакалавърска теза] [Електронен ресурс]. - София: Дизайн, НБУ, 2014.

[20] *Wine and philosophy: a symposium on thinking and drinking* / Ed. Fritz Allhoff. - Malden : Blackwell, 2008.

[21] Cole, Katherine. About [online]. // *Katherine Cole* [viewed 7 April 2016]. Available from: <<http://katherinecole.com/about/>>

[22] *Divino magazine*. - София: Gourmet publishing, 2011.

[23] Hugh Johnson (wine writer). // *Wikipedia: The Free Encyclopedia* [viewed 7 April 2016]. Available from:

<[https://en.wikipedia.org/wiki/Hugh_Johnson_\(wine_writer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Hugh_Johnson_(wine_writer))>

[24] Johnson, Hugh. *The story of wine*. - London: Octopus Publishing Group, 2005.

[25] Johnson, Hugh et al. *The world atlas of wine* / Hugh Johnson, Jancis Robinson. - London: Octopus Publishing Group, 2005.

[26] Robinson, Jancis et al. *Wine grapes : A complete guide to 1,368 vine varieties, including their origins and flavours* / Jancis Robinson, Julia Harding, Jose Vouillamoz. - New York: Harper Collins, 2012.

[27] *Questions of taste : The philosophy of wine* / Ed. Barry C. Smith. - Oxford; New York : Oxford University Press, 2007.

[28] Unwin, Tim. *Wine and the vine : An historical geography of viticulture and the wine trade*. - New York: Routledge, 1996.

[29] Unwin, Tim. About me. // *Tim Unwin's Blog* [viewed 7 April 2016]. Available from: <<https://unwin.wordpress.com/about/>>

[30] Viala, Pierre et al. Ampélographie: traité général de viticulture : Vol. 1-7 / Pierre Viala, Victor Vermorel. - Paris: Masson, 1901-1910.

[31] Wine and dine. - София: Мум прес, 2009.

Резюме

Докладът има за цел да представи документите от библиотечния каталог на НБУ, свързани с темата за виното. Разгледани са книги, периодични издания, бакалавърски тези и разработки от научния електронен архив на НБУ. Предоставена е допълнителна информация за авторите и произведенията. Търсенето в електронния библиотечен каталог е анализирано като процес и като възможност за бърз и лесен достъп до библиотечните фондове. Темата за виното е видяна чрез гледните точки на различни като специалност и интереси автори.

Summary

The paper aims to present the documents from the library catalogue of NBU, connected with the topic of wine. Books, periodicals, bachelor's thesis and works from the electronic scholar repository of NBU are reviewed. Additional information about the authors and their works is submitted. The search in the electronic library catalogue is analysed as a process and as an opportunity for quick and easy access to the library collections. The wine topic is viewed through the perspectives of authors with different specialties and interests.